

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer
TN2-2013-01251

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Handläggare
Niklas Personne
08-686 3646
niklas.personne@sll.se

Trafiknämnden
2013-08-27, punkt 8

Förslag till yttrande över landstingsrevisorernas årsrapporter 2012 för Trafiknämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och Waxholms Ångfartygs AB.

Landstingsrevisorernas årsrapport för 2012¹ har överlämnats till Trafiknämnden (TN) samt till bolagens styrelser för yttrande. Mot bakgrund av TN:s övergripande ansvar föreslås TN yttra sig över samtliga tre årsrapporter. Vid sidan härav yttrar sig respektive styrelse.

Inledning

I den årliga revisionen prövas om verksamheterna bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande samt om den interna styrningen och kontrollen är tillräcklig. I revisorernas årsrapport sammanfattar revisionskontoret den granskning som genomförts under det gångna året. Den övergripande uppgiften för revisorerna är att granska hur nämnder och styrelser tar sitt revisionsansvar. I revisionsansvaret ingår att genomföra en ändamålsenlig verksamhet utifrån fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten, på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt och med en tillräcklig intern kontroll samt att upprätta rättvisande räkenskaper.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande 6 augusti 2013
Landstingsrevisorernas årsrapport 2012

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta

att som svar på landstingsrevisorernas årsrapporter 2012 för Trafiknämnden, AB Storstockholm Lokaltrafik och Waxholms Ångfartygs AB överlämna förvaltningschefens förslag till yttrande, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad

¹ Lekmannarevisorerna i revisorsgrupp III hänvisar till landstingsrevisorernas rapporter RK 201206-0044, 0045 och 0022.

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Trafiknämndens (TN) kommentarer till årsrapport 2012.

Trafiknämnden (TN) har det övergripande ansvaret för kollektivtrafiken i Stockholms län. Nämnden har ett uttalat ansvar för den strategiska samordningen och uppföljningen av AB Storstockholms lokaltrafik (SL) och Waxholmsbolaget AB (WÅAB). Nämnden har ett ansvar för färdtjänstavdelningen och färdtjänstverksamheten.

Landstingsrevisorernas bedömning 2012 för TN är att ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat inte är helt tillfredställande, att intern styrning och kontroll inte är helt tillräcklig samt att räkenskaperna bedöms som rättvisande.

Revisionen konstaterar att TN och SL, som utgör den övervägande delen av trafikorganisationen, under året till stora delar haft samma uppdrag och att nämndens roll i trafikorganisationen därför har varit otydlig. Revisionens bedömning av trafiknämnden sammanfaller därför i stora delar med den bedömning som revisionen lämnar för SL.

Landstingsrevisorerna beskriver den omorganisation som pågår inom SLL där SL:s personal överförs till en trafikförvaltning under trafiknämnden medan SL:s tillgångar och gällande avtal till största delen blir kvar i bolaget. Den nya organisationen gäller från första januari 2013. Färdtjänstavdelningen kommer att ingå som verksamheter under den nya trafikförvaltningen.

TN delar i stort revisionens bedömning vad gäller de åtgärder som bör överses i syfte att tydliggöra relationen mellan TN och SL. Trafikförvaltningen (TF) kommer att under hela 2013 fortsatt arbeta med att tydliggöra ansvarsgränserna och förhållandena i övrigt mellan AB SL och TN. Ett arbete som i vart fall i delar sker i nära samarbete med revisionen.

Av de beslut som är tagna följer att trafikverksamheten ligger kvar i SL samt att nyupphandlade avtal hänförliga till trafikverksamheten överförs till SL omedelbart efter avtalstecknande. Huruvida ett visst avtal, viss kostnad etc. är hänförlig till trafikverksamheten eller inte är avgörande för huruvida sådant avtal, sådan kostnad redovisas i SL (om det är trafikverksamhet) eller i TN (om det inte är trafikverksamhet). En genomgång av de tillgångar, avtal och övrig verksamhet som tidigare låg inom SL har genomförts och avtal som inte är hänförliga till trafikverksamheten har överförts till trafiknämnden. En sådan uppdelad verksamhet, med allt vad det innebär, är inte önskvärd på sikt men har valts av de skäl som redovisats i beslutsunderlagen. TN har ingen annan uppfattning än landstingsrevisionen vad gäller krav på beslut i landstingsfullmäktige för det fall trafikverksamhet skall redovisas i TN.

Vad gäller de mer legala aspekterna på ansvarsfördelning och beslutsfattande, kan framhållas att arbete med att implementera återrapporteringsrutin pågår.

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

TN har beslutat att utreda och ta fram förslag till hur en överföring av WÅAB:s verksamhet till trafiknämndens förvaltning bör genomföras. Arbetet pågår och kommer att presenteras för TN efter sommaren 2013. I ett första skede sker omgruppering till förvaltningens lokaler under hösten 2013.

För den samlade trafikverksamheten uppfylls fullmäktiges långsiktiga mål om en ekonomi i balans. Resultatet för trafiknämndens alla verksamheter är 129,8 mnkr, att jämföra med fullmäktiges resultatkrav på 0 mnkr. Det positiva resultatet utgör ca 0,7 procent av den samlade omsättningen. Orsaken till det positiva resultatet är i allt väsentligt att hänföra till SL.

Landstingsrevisorernas sammanvägda bedömning är att TN/SL till delar har förbättrat uppföljningsrutiner etc. Revisionen konstaterar att det bedrivs ett fortsatt arbete för att stärka den interna kontrollen. Den interna styrningen och kontrollen bedöms sammantaget vara inte helt tillräcklig.

Revisorernas rekommendationer har av Vd/ förvaltningschefen fått högsta prioritet. Arbetet med att åtgärda rekommendationerna följs upp löpande i trafikförvaltningens ledningsgrupp som en del i ledningsrapporteringen, men även på avdelningsnivå. Ansvarig avdelning har upprättat en handlingsplan för hur respektive rekommendation ska släckas.

AB Storstockholms Lokaltrafiks kommentarer till årsrapport 2012.

Landstingsrevisorernas bedömning 2012 för SL är att ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat inte är helt tillfredställande, att intern styrning och kontroll inte är helt tillräcklig samt att räkenskaperna bedöms som rättvisande. Revisorerna har uppgraderat sin bedömning av intern styrning och kontroll jämfört med 2011 från otillräcklig till inte helt tillräcklig. De konstaterar i sin rapport att ett omfattande arbete har påbörjats för att stärka den interna styrningen och kontrollmiljön.

Lekmannarevisorerna noterar i sin granskningsrapport 2012, att SL under året har genomfört aktiviteter i syfte att förbättra det ekonomiska och verksamhetsmässiga resultatet. Bolaget har även bedrivit ett arbete för att stärka den interna styrningen och kontrollen. Granskningen visar att förbättringar har genomförts på områden där revisorerna under tidigare år lämnat kritik. Kvarstående problem finns i uppföljningen av trafikavtalen, framförallt för bussar. Tidigare brister när det gäller styrning, uppföljning och rapportering av stora projekt inom trafikområdet kvarstår också i stora delar. Årets granskning har också visat på vissa brister i den interna kontrollen, bland annat i bokslutsprocessen.

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)**Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat**Utveckling för kostnader och produktivitet i busstrafiken.

Revisorerna skriver att TN/SL bör vidta åtgärder för att förhindra negativ utveckling av kostnader och produktivitet i busstrafiken. Fyra strategier för verksamheten (Affär, Infrastruktur, Hållbar utveckling samt Trafik) har tagits fram av Trafikförvaltningen och beslutats av TN i mars 2013. Strategierna pekar ut riktningen framåt för både attraktivitet och kostnadseffektivitet.

Vidare har ett nytt arbetssätt införts i linje med strategierna där exempelvis förstudier genomförs inför nya upphandlingar och avtal för att se på hur affärerna kan utvecklas utifrån landstingets mål (där en ekonomi i balans och ekonomisk effektivitet är viktiga mål).

Nya affärsinriktningar har beslutats av TN där kostnader för trafikavtal kopplas till antalet resande som ett sätt att ge kraftfulla drivkrafter/incitament till trafikentreprenörerna att bedriva en attraktiv, effektiv och ekonomiskt rationell trafik.

Trafikförvaltningen (TF)/SL har medverkat till framtagandet av en svensk busstandard i syfte att minska kostnaden för bussfordon. TF/SL undersöker nu möjligheten att genomdriva en standard i Norden för att ytterligare rationalisera produktionen hos busstillverkare och genom det minska kostnaderna för flottorna.

Vidare bör noteras att kostnader för busstrafik påverkas av många faktorer, varav landstinget/SL ej kontrollerar alla. Det ekonomiska resultatet för trafikentreprenörerna pekar på mycket låga marginaler i verksamheten.

Trafikplaneringen i landstinget

Revisionen visar att det regionala trafikförsörjningsprogrammet i allt väsentligt uppfyller lagens krav på trafikplanering.

TN/SL kan konstatera att lanstingsrevisorerna har en i huvudsak korrekt bild av landstingets trafikplanering och de samarbeten som finns, samtidigt som flera av de rekommenderade åtgärderna redan är på gång. Revisionens rekommenderar i rapporten att TN/SL fördjupar sitt strategiarbete för att de olika mål som redovisas i det regionala trafikförsörjningsprogrammet ska kunna uppfyllas.

TN har beslutat om tidlösa strategier för att tydliggöra målsättningarna i det regionala trafikförsörjningsprogrammet samt uppdragit åt TF att påbörja arbetet

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

med att tydliggöra riktlinjer för att uppnå målsättningarna och ta fram konkreta åtgärder ur ett tioårsperspektiv.

Landstingets revisorer efterlyser åtgärder i tidsperspektivet 2020-2030. TF har skickat in underlag till länsstyrelsen inför arbetet med länsplanen 2014-2025 där åtgärder för efterlyst tidsperspektiv tydliggörs. TN kommer även att besvara remissen för länsplan och nationell plan som skickades ut i juni 2013 efter beslut i TN under hösten 2013.

TF har inlett ett nära samarbete med landstingsstyrelsens förvaltning Tillväxt-, miljö- och regionplanering (TMR) gällande aktualitetsprövningen av RUFSS 2010 och även en kommande ny RUFSS. Inom detta arbete kommer arbetet med den översiktliga trafikplaneringen i regionen för samtliga trafikslag att tydliggöras. TF/SL och TMR samarbetar dessutom nära för att hitta tydligare samarbetsformer samt för att tydliggöra ansvarsfördelningen gentemot länets kommuner. Ett exempel på det är att landstingets olika förvaltningar nu sammanväger sina synpunkter på remisser från kommunerna till ett gemensamt svar.

Trafikavtalsuppföljning

SL har under 2012 arbetat med att åtgärda äldre rekommendationer. Kontroll och uppföljning av trafikavtalen har förbättrats, vilket också har uppmärksammats i revisionen. SL/TF kommer under 2013 att ha fortsatt fokus på avtalsuppföljning, kontroll av avvikelserapportering samt implementering av pågående förbättringsaktiviteter.

Punktlighet

Under 2012 har arbetet med att förbättra punktligheten för de olika trafikslagen prioriterats för att nå uppställda mål. Det har lett till att punktligheten för samtliga trafikslag har förbättrats 2012 jämfört med 2011, vilket också landstingsrevisorerna har noterat i årsrapporten för 2012.

Intern styrning och kontroll

Det interna ansvaret för rutiner avseende intern kontroll ligger inom avdelningen Verksamhetsstyrning och ekonomi. I december 2011 fattade SL:s styrelse beslut om internkontrollplanen för 2012 i syfte att förebygga och hantera identifierade risker i verksamheten. Internkontrollplan för 2013 beslutades av TN i samband med decembermötet. I den nya internkontrollplanen, jämfört med tidigare internkontrollplaner, tydliggörs ytterligare kopplingen till aktiviteter för att omhänderta risker, beskrivning av risker samt hänvisningar till hur uppföljning ska utföras och till befintliga rutinbeskrivningar. Förvaltningschefen delegerar ansvaret för omhändertagandet av risker till avdelningschefer. Arbetet med riskhantering inom ramen för den interna kontrollen följs upp i

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

förvaltningschefens ledningsgrupp varje kvartal som ett led i ledningsrapporteringen.

Rutin för riskhantering och internkontrollplan utgör ett av TF:s styrande dokument. Rutinen beskriver den metod som utvecklats för att göra verksamhetsövergripande riskanalys. En riskkartläggning enligt metoden för värdering av risker har genomförts. Metoden bygger på den så kallade COSO-modellen, som används av Landstingsstyrelsens förvaltning. De risker som av företagsledningen fått högst riskvärde har sammanställts i internkontrollplanen. Rutinen för riskhantering och internkontrollplan är också kopplad till miljöledningssystemet och verksamhetens certifiering enligt ISO 14001.

2012 har en uppföljning av den omorganisation som genomfördes 2011 genomförts och resulterat i ett antal utvecklingsområden i syfte att säkerställa att organisationen lever upp till fastställda krav på en väl fungerande intern styrning och kontroll.

För att ytterligare öka fokus på området intern styrning och kontroll har förvaltningschefen i samband med utvecklingsarbetet beslutat att tillsätta en ny enhet, Trafikförvaltningens Risk- och kontrollfunktion, som ingår i ledningsstaben och rapporterar direkt till vd. Enheten leds av verksamhetens Chief Risk Officer (CRO). Tjänsten har tillsatts 2013.

Det arbetssätt som TF följer bygger på att ett antal strategiska huvuddokument tas fram. Ett av dessa är GenomförandepLANen, som kommer att styra SL:s planering i ett 10-års perspektiv. Avsikten är att varje projekt ska ta fram investeringskostnader, kapitalkostnader och driftskostnader såväl för trafikdrift som för teknisk drift (underhåll av anläggningen). Dessa siffror redovisas i varje förslag till genomförandebeslut för projekt som TN får. Kalkylmall där driftkostnadsaspekter omhändertas har tagits fram och har implementerats 2012.

Under 2010 genomförde revisorerna en fördjupad granskning av färdtjänstens reseflöden i syfte att identifiera väsentliga kontroller för inrapportering och utbetalning av resor. Vid en senare uppföljning konstaterar revisorerna att processen förstärkts med kompletterande kontroller, men att dokumentation av ingående processer och arbetsrutiner fortfarande saknas. En sådan dokumentation kommer att tas fram.

Biljettintäkter

TF/SL:s arbete med att förbättra den interna kontrollen avseende SL access fortsätter. Revisorerna påtalar i sin rapport att kontroller avseende intäkter har förbättrats och rutinerna förstärkts. Dock kvarstår fortfarande vissa

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

systembrister och avstämningsproblematik. En arbetsgrupp har bildats och arbetar med att säkra flöden, avstämningar och rutiner.

Reskassan har införts 2012. Processbeskrivningar har uppdaterats för att även omfatta den nya produkten. Rutiner och instruktioner har upprättats för hantering av Reskassan.

Bokslutsprocessen

Revisorerna har uppmärksammat brister i den interna kontrollen i bokslutsprocessen kopplat till efterlevnad av gällande rutiner. Under slutet av 2012 förtydligades rutiner avseende bland annat bokslutsplanering och kontoavstämningar. Utbildning och utveckling av dessa rutiner pågår även under 2013 för att säkerställa att redovisningen kvalitetssäkras.

Fastighetsaffärer

I samband med revisionen 2012 uppmärksammade den auktoriserade revisorn problem avseende interna rutiner för hur fastighetsförsäljningar ska dokumenteras och redovisas. Avdelningen för verksamhetsstyrning och ekonomi har identifierat förbättringsområden och påbörjade under 2012 ett arbete för att säkerställa den interna kontrollen rörande fastighetsaffärer. Arbetet fortsätter under 2013.

Waxholms Ångfartygs AB:s kommentarer till årsrapport 2012.

Landstingsrevisorerna bedömer i sin årsrapport för 2012 att WÅAB:s verksamhet i allt väsentligt har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, att den interna kontrollen har varit tillräcklig samt att räkenskaperna är rättvisande. Revisorerna noterar att bolaget har uppnått fullmäktiges resultatkrav samt landstingets övriga huvudmål om punktlighet och nöjda kunder. Bolaget har även bedrivit ett aktivt arbete för att stärka rutinerna för intern kontroll och utvecklat arbetet inom strategiska frågor såsom översyn av marknadsarbetet.

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

Revisionen gör ingen annan bedömning av årets resultat än vad bolaget gör i sin förvaltningsberättelse. Kompensation för ökning pensionsskulden pga. Finansinspektionens förändring av diskonteringsräntan har erhållits.

Revisorerna anser att det är positivt att WÅAB tagit ett aktivt grepp om marknadsarbetet och bl.a. vidtagit åtgärder för att öka resandet i trafiken. Revisionen vill särskilt betona vikten av en analys av vad som påverkar och driver resandet i skärgårds- och hamntrafiken, för att kunna rikta insatser utifrån vad som ger störst ökning av antalet resande och rekommenderar styrelsen att göra en sådan analys.

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

I samband med trafikupphandlingarna har WÅAB utarbetat ett incitamentssystem där det inom ramarna för de nya avtalen utgår en rörlig ersättning kopplad till effektivitet och resande. Systemet baseras på en optimering av trafikutbud, ökning av antalet resenärer och ökning av genomsnittlig biljettintäkt per resenär. Vid uppföljning av incitamenten kommer uppgifter till den efterfrågade analysen delvis att kunna inhämtas. Genomförande och kostnad för en fullständig resenärsanalys kan inarbetas i budget 2015 om styrelsen beslutar det.

Revisionen anser att det är av vikt att utvärdering av försöksverksamheten avseende hamntrafiklinjen Slussen-Fotografiska-Skeppsholmen delges WÅAB:s styrelse och TN. Utvärdering av linjen kommer att ske i samband med att försöket upphör efter sommarsäsongen 2013. Försöket har då pågått under ett år, höst/vinter 2012 och vår/sommar 2013. Informationen kommer att delges styrelse och TN.

Intern styrning och kontroll

Internkontrollplan för 2013 beslutades i december 2012. I den nya kontrollplanen tydliggörs kontrollåtgärder och aktiviteter för att förebygga och avvärja risker. En förbättrad modell har använts för att tydliggöra riskvärderingen. De risker som av företagsledningen fått högst riskvärde har sammanställts i internkontrollplanen.

Under året har en översyn av WÅAB:s verksamhet och organisationsstruktur skett. Identifierade resurs- och kompetensbehov har i hög grad tillgodosetts med inriktning att genomföra kommande trafikupphandlingar och att införa nytt betalsystem. TN har beslutat att utreda och ta fram förslag till hur en överföring av WÅAB:s verksamhet till trafiknämndens förvaltning bör genomföras. Arbetet pågår och kommer att presenteras för TN efter sommaren 2013. I ett första skede sker omgruppering till förvaltningens lokaler under hösten 2013.

Landstingsrevisorerna beskriver att liksom föregående år har förändringarna i landstingets organisation med en ny trafiknämnd och uppdraget från fullmäktige att upphandla ett helhetsansvar för skärgårdstrafiken påverkat WÅAB:s förutsättningar för styrning och kontroll under 2012. Revisionen anser att riskanalyser och avvikelser från ursprunglig planering som görs inom ramen för skärgårdsupphandlingen presenteras för VD, styrelse och trafiknämnd på ett strukturerat och regelbundet sätt. Förbättringsåtgärder har vidtagits genom löpande information på VD:s möten med ledningsgrupperna samt information vid varje nämnd- och styrelsemöte. Därutöver hålls informationsmöten med politiker vid anmodan.

Revisionen anser att bolaget parallellt med upphandlingsarbetet bör slutföra arbetet med en avtalsdatabas samt rutiner och riktlinjer för upphandling. Arbetet pågår kontinuerligt. Bl.a. används det nya webbaserade upphandlings-systemet Tendsign i de pågående trafikupphandlingarna samt även vid upphandlingar utan annonseringsplikt.

Verksamhetsstyrning och Ekonomi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-08-06

Diarienummer

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

WÅAB:s kundundersökning mäter bl.a. trygghet genom en parameter som omfattar trygghet/säkerhet. Revisorerna noterar en otydlighet om hur utfallet av denna parameter ska tolkas, som ska leda till åtgärder för att öka tryggheten och/eller säkerheten. Möjlighet finns att dela upp befintlig parameter i olika parametrar för trygghet och säkerhet, vilket skulle ge bättre information och underlag för förbättringsåtgärder.

Revisionen framför också synpunkter vad gäller sponsring och bisysslor. I avvaktan på en uppdaterad definition och tillämpning av landstingets policy för sponsring har bolagets interna förhållningssätt skärpts för att undvika otillåten sponsring. Åtgärder pågår också för att stärka uppföljning och kontroll av att otillåtna bisysslor inte förekommer. En ny rutin har utarbetats och förnyad uppföljning kommer att genomföras under hösten.

Räkenskaper

I tidigare revisionsrapporter har framförts rekommendationer avseende räkenskaper. Främst avses kontroll av kontanta medel, vilket kommer att åtgärdas i samband med införande av nytt betalsystem under 2014. I avvaktan på detta görs manuella analyser.

Ragna Forslund
Tf Förvaltningschef

Niklas Personne
Avdelningschef
Verksamhetsstyrning och Ekonomi